

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori:
2857 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 9. AVGUSTA (AUG. 9), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 154

MacArthur napovedal zdrobitev japonske sile na Pacifiku

Nova ameriška zmaga v pomorski bitki pri Solomoni. Tri japonske ladje potopljene, ena pa poškodovana.—Ruske armade začele prodirati proti Harkovu po okupaciji Orla in Belgoroda. Moskva poroča, da so Rusi v prvi poletni ofenzivi ubili 120,000 nemških vojakov, ujeli 12,418 in zaplenili ogromne količine orožja in streliva.—Ameriške čete prodirajo po severnem obrežju Sicilije proti Messini.

Zavezniški glavni stan, Avstralijska. 9. avg.—General Douglas MacArthur je izjavil, da sedanji uspehi v bitkah z Japonci na Pacifiku so garancija končnega poraza sovražnika in zavezniške zmage, čeprav so sredstva, s katerimi razpolaga, še vedno omejena.

V momentu, ko je MacArthur napovedal zlom japonske sile, so ameriški letalci prvič po padcu Filipinskih otokov bombardirali japonski konvoj severno od ekvatorja, 800 milj severozapadno od Solomona.

Ne morem povedati datuma, ko bo japonska oborožena sila zdrobljena na Pacifiku, toda pokazala so se znamenja, da se je ta izčrpala in je zdaj v defenzivi, je rekel general. "Naša sila na drugi strani stalno narašča in zadala je že strahovite udarce sovražniku."

Prej je bilo objavljeno poročilo, da so enote ameriške bojne mornarice potopile dva japonska rušilca in eno križarko, eno bojno ladjo pa poškodovale v bitki v zalivu Velli med Vello Lavello in otokom Kolombangarom v bližini Solomona. Nobena ameriška bojna ladja ni bila poškodovana v bitki, ki je trajala eno uro.

Ameriški letalci so izvršili nove napade na japonske baze na otoku New Britain in Novi Gvineji. Vrgli so več ton bomb na te baze, ki so porušile mnogo militarnih objektov in zanele velike požare.

London, 7. avg.—Ruske armade so po okupaciji Orla in Belgoroda začele prodirati proti Harkovu, jeklarskemu središču v Ukrajini in četrtemu največjemu ruskemu mestu, se glasi poročilo iz Moskve. Prvi oddelek so dospeli do točke, ki je oddaljena le petnajst milj od Harkova.

Poročilo dostavlja, da so Rusi v prvi poletni ofenzivi od začeta vojne ubili 120,000 nemških vojakov in ujeli 12,418 sovržnikov. Sovjetske čete so prodrele 37 milj daleč od okupacije Belgoroda v smeri Harkova, zasedle Zolovec, strateško mesto, in pretrgale železnico, ki spaja Brijansk s Harkovom. V eni bitki nad Harkovom je padlo pet tisoč Nemcev in Rusi so zaplenili ogromne količine orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

Sovjetski letalci bombardirajo Harkov in Brijansk, dočim ruska sila na kopnem drobi ostanke nemške armade, ki so pobegnili iz Orla in Belgoroda. Uradni komunikacijski javljanji danes zjutraj, pravi, da so Rusi okupirali 150 vasi in naselbin v prodorjanju proti Harkovu.

Izgleda, da se bo nemška bojna četa v Ukrajini zrušila pod udarci ruske oborožene sile. Načrte kolone bodo najbrže pogane do reke Dnjeper, 270 milj zapadno od Belgoroda. Brijansk, druga nemška trdnjava, je v nevarnosti padea. Proti tej drve ruske čete s smeri Orla, ki je padel zadnji četrtak.

Rusi so v enomesečni ofenzivi razbili 4605 nemških tankov, 11,000 motornih vojaških vozil, 1623 težkih in lahkih topov in sestrelili 2492 sovražnih letal. Smolenski, nemška vojaška trdnjava 260 milj zapadno od Moskve, je v nevarnosti kot po-

Vpoklic očetov v armado odložen

McNuttova odredba izvala konfuzijo

Washington, D. C., 7. avg.—Konfliktna poročila o vpoklicu očetov v vojaško službo povzročajo konfuzijo. Paul V. McNutt, načelnik komisije za dobavo in mobilizacijo moštvo, je zadnji pondeljek naznanil, da bodo očetje vpoklicani v armado v prihodnjem oktobru, zaeno pa je objavil odredbo glede reklasifikacije nabornih razredov, potem pa je odšel na počitnice.

Konfuzija je nastala, ko so uradni McNuttove komisije naznanili, da bo vpoklic poročenih moških, ki imajo otroke, odložen za nedoločen čas. Naznanilo smatrajo za koncesijo senatorju Burtonu K. Wheelerju, demokratu iz Montane, ki je zahteval odložitve vpoklica očetov v vojaško službo, dokler ne bodo drugi naborni razredi izčrpani.

Wheeler, ki se nahaja na svojem posestvu v Beltonu, Mont., je dejal, da ne more razumeti konfliktnih poročil. Dejal je, da ga je McNutt informiral, preden je odšel na počitnice, da odredba ne bo revidirana.

General Lewis B. Hershey, direktor federalne naborne uprave, je v Sacramento, Cal., izjavil, da bo vpoklic očetov v armado odložen najmanj tri mesece. Nekaj dni prej je on dejal, da so uradniki krajevnih nabornih uradov dobili navodila v smislu McNuttove odredbe, da se vnovčenje očetov prične v oktobru, zaeno pa je naglasil, da bodo izjeme veljale za one, ki opravljajo važna dela v vojnih industrijah.

Stimson hvali enotnost zaveznikov

Neznatne ameriške izgube v Siciliji

Washington, D. C., 7. avg.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je podal prvo poročilo, odkar se je vrnil v Washington z obiska Islandije, Afrike in Anglije. On je prepotoval 13,500 milj in obiskal kraje, kjer se nahajajo ameriške čete.

Na konferenci s časniki je dejal, da je najbolj značilno dejstvo, ki ga je odkril, enotnost med zavezniki. Sovražnik ni računal s tem dejstvom in pričačeval je, da se bodo zavezniki kavalali med seboj.

Stimson je razkril ameriške izgube v bitkah z osižno silo v Siciliji, ki so neznatne v primeru z izgubo osižne. V operacijah v Siciliji je bilo do 22. julija 500 ameriških vojakov ubitih, 3870 ranjenih in 2370 pogreanih. Angleške izgube niso večje od ameriških, dasi nima števil.

Vojni tajnik je dejal, da so samo Američani ujeli čez 100,000 nemških in italijanskih vojakov v operacijah v Afriki in Siciliji. To število ne vključuje onih, ki so jih ujeli Britanci in kanadske čete. Novice, ki prihajajo z bojišč, so ugodne. Rusi so okupirali Orel in Belgorod, Anglie Catanijo, Američani pa Mundo. Stimson je opozoril časnike, da osižna sila se sicer hrpa, ne bo pa kmalu poražena. Zavezniki bodo morali povečati vojne napore proti sovražniku in ojačiti pritisk.

NACLI PRIZNALI DELNO IZPRAZNITEV BERLINA

Bojazen pred bombnimi napadi na nemško prestolnico

GOERING ODPOTOVAL V HAMBURG

London, 7. avg.—Minister nacijske propagande Paul Joseph Goebbels je v naznanilu, ki ga je oddala berlinska radio-postaja, priznal delno izpraznitev Berlina, "ker je nemška prestolnica v nevarnosti sovražnih napadov iz zraka."

Naznanilo potrjuje poročilo iz Stockholma, Švedska, o evakuaciji civilistov, moških, žensk in otrok, iz Berlina, ki lahko postane tarča zavezniških bombnih napadov in ga lahko zadene ista usoda kot je zadela Hamburg, drugo največje nemško mesto. Sodi se, da so bombe, katere so zavezniški zmetali na Hamburg v napadih, ubile in ranile 200,000 ljudi.

Poroča se, da državni maršal Goering odpotoval v Hamburg, da si ogleda škodo, ki so jo napravile bombe. Mesto je v razvalinah kot posledica bombardiranja iz zraka.

Vesti iz Stockholma pravijo, da so se angleški letalci sinoči pojavili nad Berlinom in metali letake z opozorilom, da bo mesto tarča strahovitega bombardiranja iz zraka.

"Delna izpraznitev Berlina je bila odredjena," pravi Goebbelsovo naznanilo. "Mi se nočemo izogniti diskusiji o problemu evakuacije, ker vemo, da po bojni želje ne odločujemo v vojni, temveč dejanja."

Poročila s kontinenta omenjajo paniko med prebivalci Berlina in drugih nemških mest, kakor tudi stavke v vojnih industrijah. Več tisoč ljudi je že pobegnilo iz Berlina.

New York, 7. avg.—Namig o političnih izpremabah v Nemčiji vsebuje izjava Gerta A. Wagnerja, radijskega komentatorja, ki je rekel, v svojem govoru po radiu: "Nič ne morem povedati, kaj se kuha, vsi pa čutimo, da je Nemčija na pragu velikih dogodkov. Znamenja kažejo, da bo odločitev kmalu padla. Upamo, da bo ta v korist nemškemu ljudstvu."

Ruski list zahteva ustanovitev druge fronte

Moskva, 7. avg.—List Vojna in delavski razred, glasilo strokovnih uni, je objavil uvodnik z zahtavo, da zavezniški ustanove drugo fronto v zapadni Evropi v letu. "Preteklo je skoraj devet mesecev od sestanka med predsednikom Rooseveltom in premierjem Churchillom v Casablanci, toda druge fronte še ni," pravi list.

Kompanija in uradniki obtoženi

Detroit, Mich., 7. avg.—Federalna veleporota je obtožila Bohn Aluminum & Brass Co. ter tri njene uradnike sabotaže vojne produkcije. Kompanija izdeluje letalske pritiskline za ameriške in angleške bojne letalce. Obtoženi uradniki so Paul F. Cordes, Frederick N. Eaton in George King.

Nov hrvaški poslanik v Bolgariji

Bern, Švica, 7. avg.—Nemška časniška agencija NDB poroča, da je bil za novega hrvaškega poslanika v Sofiji, Bolgarija, imenovan dr. Stjepo Perić. On je nasledil dr. Vladimirja Zidovića, ki je bil razrešen dolžnosti in pozvan v Zagreb.

Domače vesti

Obiski in pozdravi
Chicago. — Frank Oblak, Grosse Point, Mich., je 6. t. m. v družbi mrs. J. Dahlberg in njene hčerke iz Chicaga obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Is Minnesota
Eveleth, Minn. — Dne 3. t. m. zvečer je rojak Frank Rakovec še travo kosil, drugega dne zjutraj so ga pa našli mrtvega v postelji. Dolgo let je bolehal na srčni hibi. Star je bil 63 let in doma iz Radovljice na Gorenjskem. Zapušča ženo in dva sinova. Eden sin je pri vojakih, drugi pa v bolnišnici.

Novi grobovi v Jolietu
Joliet. — V sosednjem Rockdalu je pred dnevi umrl John Kamnikar, star 69 let in doma iz Prežganja. Tukaj je bival okrog 50 let in zapušča več sinov in hčera. — Dalje je umrl znani trgovec Louis Bertnik, star 68 let. — Mladi John Majhen, pomorščak v službi strica Sama, je bil doma na dopustu in zgodilo se je, da je utonil v reki Desplaines v bližini svoje domačije.

Slovenski letalec pogrešan v Evropi

Cleveland. — Albert E. Bačić, vojaški letalec v službi v Evropi, se po obvestilu iz Washingtona šteje za izgubljen. Udeležil se je letalskega napada na Hamburg dne 25. julija kot krmal letalec trdnjave in ni se vrnil.

Krekova žena zapustila Ameriko

New York. — Malka Krekova, žena podpredsednika jugoslovanke vlade dr. Kreka, je zapustila Ameriko. Ob slovesu je izrazila upanje, da se kmalu povrne v osvobojeno domovino.

Rim apelira za mir in red

Kaotična situacija v Italiji

London, 7. avg.—Radio Rim je apeliral na italijansko ljudstvo za vzdržitev mira, reda in discipline v kritičnem času. Apel naglašja, da bodočnost Italije zavisi od discipline na notranji fronti.

"Resnost in dostojnost, ki jo morate vzdržati, sta povezani z bodočnostjo italijanskega naroda," pravi apel. "Italija mora demonstrirati svojo odločnost v kritični uri."

Dopisnik švicarskega lista Die Tat v Milanu poroča, da situacija v Italiji je kaotična. Druge vesti trdijo, da ljudje v Italiji, zlasti v severnih provincih, so uverjeni, da je Badogliojeva vlada samo začasna. Umakniti se bo morala civilni vladi, ki bo sklenila mir z zavezniki.

Milanski List Corriere della Sera se pritožuje zaradi trdosrčnosti zaveznikov. V uvodniku naglašja, da Italija zasluži več upoštevanja. Edina tolažba je zavest, da je Badoglio odvrnil nevarnost civilne vojne.

Ickes naznanil znižanje odmerkov gasolina

Chicago, 7. avg.—Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi koordinatorka za olje in gasolin, je naznanil znižanje odmerkov gasolina v srednjih in zapadnih državah. Poraba gasolina bo izenačena, kar pomeni, da ga bodo avtomobilisti v teh državah dobili manj, oni na vzhodu pa več. Ickes je podal to izjavo pred odborom reprezentantov oljne industrije in kongresnikov na seji v Palmer House. Zadevni odlok bo v bližnji bodočnosti podal Prentiss M. Brown, načelnik uprave za kontrolo cen.

Posvetovanja o vojnih problemih

Nov sestanek med Rooseveltom in Churchillom

Washington, D. C., 7. avg.—Tu prevladuje mnenje, da se bosta predsednik Roosevelt in premier Churchill kmalu sestala in razpravljala o vojnih problemih, ker je Moskva obnovila kampanjo za ustanovitev druge fronte v Evropi. Ta je bila obnovljena po padcu Mussolinijevega fašističnega režima v Italiji.

Nekateri opazovalci razpleta vojnih operacij sodijo, da bo Sicilija kmalu pod zavezniško kontrolo. Ko se to zgodi, bosta Amerika in Velika Britanija imeli veliko število bojnih letal, tankov in vojakov za operacije na drugih frontah. Možno je, da bodo transferirana na angleške otoke in da bodo kmalu potem šla v akcijo, če se Roosevelt in Churchill odločita za invazijo zapadne Evrope.

London, 7. avg.—Poročila iz Washingtona namigujejo, da se bosta Roosevelt in Churchill kmalu sestala na konferenci. V Londonu prevladuje mnenje, da bo Italija kmalu kapitulirala, kar bo zahtevalo revizijo zavezniške vojne strategije.

Ako bo italijanska vlada proslila za sklenitev premirja, bosta morala Roosevelt in Churchill odločiti o nadaljnjih korakih, katere bodo morali zavezniški podvzeti v operacijah za zdrobitev nacijske Nemčije in njenih satelitov na Balkanu — Rumunije, Bolgarije in Ogrske.

(Nemška časniška agencija DNB poroča, da je Churchill odpotoval iz Londona na sestanek z Rooseveltom. Poročilo omenja možnost, da se bo konferenca udeležil tudi Stalin.) V Londonu krožijo govorice, da bo zunanji minister Anthony Eden obiskal Moskvo.

Moskva, 7. avg.—Pravda, glasilo komunistične stranke, je objavila članek, ki trdi, da London in Washington nista izpolnila danih obljub Rusiji. Velika Britanija in Amerika nista ustanovili druge fronte v zapadni Evropi.

Poraz liberalcev v kanadski provinci

Socialisti dobili 34 sedežev v zbornici

Montreal, Ont., Kanada, 7. avg.—Liberalna stranka, ki je bila doslej na krmilu, je bila poražena pri volitvah. Zmagali so kandidati progresivne, konservativne in socialistične stranke. Slednja je znana pod imenom Canadian Cooperative Commonwealth.

Socialistična stranka, ki ni imela nobenega poslanca v zbornici, jih bo imela sedaj 34. Vodja stranke je E. B. Joliffe, odvetnik iz Toronta. Samo 14 liberalcev je bilo izvoljenih. Konservativci, ki so imeli prej 20 sedežev, jih bodo imeli zdaj 38.

Kandidatje socialistične stranke so bili izvoljeni v severnih in severozapadnih distriktih province Ontario, kjer so industrijska središča, kandidatje progresivne stranke pa v vzhodnem delu province.

Nobena izmed strank nima večine v zbornici. Novo vlado bodo formalni konservativci in progresivci, ker so socialisti naznanili, da ne bodo stopili v koalicio. Prihodnji premier bo najbrže George A. Drew, progresivec. On je kritik Kingove vlade, toda njegova stranka, ki je obljubila kooperacijo v vojnih naporih.

NEMŠKE DIVIZIJE ZBRANE V SEVERNI ITALIJI

Maršal Badoglio poostiril militaristično diktaturo

RAZTEGNITEV VOJNIH CON

Bern, Švica, 7. avg.—Potniki, ki so dospeli sem iz Rima, pripovedujejo o zbiranju nemške oborožene sile v severni Italiji. Tam se nahaja zdaj najmanj osemnajst nemških divizij, okrog 270,000 vojakov. Ta sila je koncentrirana na severni strani reke Po, kjer bodo Nemci držali bojno črto, če bo Italija kapitulirala pred zavezniki.

Člani Badogliojeve militaristične vlade, ki je nasledila Mussolinijevega fašističnega režima, so se sestali na izredni seji, ki je trajala skoro pet ur. Rimski radio je poročal, da so razpravljali o likvidaciji ostankov fašizma v Italiji in ojačenju militaristične mašinerije za nadaljevanje vojne. Poročilo ne omenja diskusij glede umika iz vojne in sklenitve miru z zavezniki.

Kabinet je sprejel zaključke glede kontrole tiska in poostrove militaristične diktature. Listi ne bodo smeli objaviti nobene vesti, "ki bi bila v nasprotju s italijanskimi interesi."

Poročila, da so člani kabineta razpravljali o umiku Italije iz vojne, so bila zanikana. Badoglio je odredil militarizacijo civilnega osebja, ki je povezano z obrambo. To je prišlo pod direktno kontrolo vojnega ministrstva.

Vrhovno poveljstvo je raztegnilo vojne cone na Ljubljansko provinco, Dalmacijo, Reko in okolice. Vsi ti kraji so bili razglašeni za cone militarističnih operacij.

Chiaso, švicarsko-italijanska meja, 7. avg.—Poročila, ki prihajajo v to mesto, pravijo, da je pet protifašističnih strank, ki so oživele po strmoglavljenju Mussolinijevega režima, naslovilo proglas ljudstvu z apelom, naj pozorno opazuje razplet dogodkov. Poročila omenjajo nemire in demonstracije za mir v Milanu, Turinu in drugih mestih.

Unija CIO zmagala pri volitvah

Chicago, 7. avg.—Jeklarska unija, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je zmagala pri volitvah, ki so se vršile v tovarni American Brake Shoe Co. Dobila je večino glasov in tako postala predstavnica vseh delavcev pri kolektivnih pogajanjih. Volitve so se vršile pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora.

Železničarji bodo morda zastavkali

Washington, D. C., 7. avg.—Voditelji železniških bratovščin in unij razpravljajo o oklicu stavke, ki prepoveduje zvišanje plače za osem centov na uro. Cbor je dovolil zvišanje le za tri cente na uro. Upanje je, da se bo konflikt izsval. Voditelji bratovščin in unij predstavljajo čez milijon železničarjev.

Quisling prekladal konferenco svoje stranke

London, 7. avg.—Major Vidkun Quisling, vodja norveške nacijske stranke in Hitlerjeva lutka, je prekladal konferenco krajevnih voditeljev te stranke. Kot vzrok je navedel prometne potežkoče. Lanska konferenca, ki se je vršila v Oslo, je bila prekinjena, ko so angleški letalci napadli mesto z bombami.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vključno s poštnimi stroški) \$4.00 na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrt leta; za Čikago in Cincinatti \$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year. Chicago and Cincinatti \$7.50 per year. Foreign countries \$8.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Nakopila dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Nakopila literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts: such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Hitler droi v prepad

Zmaga v tej vojni bo na strani onih, ki bodo imeli največ najboljših bojnih opreme.—To smo zapisali že večkrat in še bomo zapisali, kajti resnica teh besed je tako jasna, da ne more biti ničesar bolj jasne.

Poročila se glase, da je mesto Hamburg, največje nemško pristanišče mesto in drugo največje mesto v Nemčiji, katero je šlo čez poldrugi milijon prebivalcev, "izbrisano s površja zemlje." Kdo ga je "izbrisal"? Američani in Angličji z bombami iz letal.

Kje pa so bila nemška bojna letala, da bi to preprečila? Kje so bila Goeringova letala, da bi bila preprečila ameriško-angliško razdejavanje Kolina in dolge vrste drugih nemških industrijskih mest v Porurju in Porenju—Nikjer! Nemčija jih nima več.

V prvem letu vojne se je Goering bahal, da Nemčija ne bo nikdar videla angleškega letala nad seboj. Takrat se je lahko bahal, Nemčija je imela 30.000 letal, Anglija pa okrog 2000. Ampak za bitti Goering ni pomislil, da ima Velika Britanija večje in boljše industrije in ogromne zaloge surovin; ni pomislil, da ima Amerika še večje in še boljše industrije in več surovin kot vsa Evropa skupaj.

To dejstvo se kaže danes—ko Amerika sama producira mesečno približno 8000 bombnikov in drugih bojnih letal, Amerika, Anglija in Rusija skupaj pa producira mesečno 15.000 letal, dočim Nemčija in Japonska skupaj producira okrog 5000 letal mesečno. To je fakt, ki pove vse—ki pove, zakaj je Hamburg "izbrisan s površja zemlje" in zakaj London še ni in ne bo "izbrisan", zakaj je padla Afrika in za njo Sicilija, zakaj bo vsak čas padla Italija in zakaj so Hitlerjeve hordje vedno bolj tepene na ruski fronti.

Nemčija sama ima malo surovin za svojo bojno masino. Pred vojno jih je kupovala v Ameriki, Angliji, Rusiji in drugih krajih sveta; trajalo je sedem let, da je Hitler navlekel toliko materiala, da je v tem času lahko zgradil 30.000 letal, 25.000 tankov, 50.000 avtorukov in 500 podmornic poleg ogromnega števila topov in druge bojne opreme. Med vojno pa je Hitler enostavno oropal premagane dežele vsega blaga in surovin, a še ni bilo dovolj in zalagati so ga morale Španija, Švedska in Turčija.

Ameriki in Angliji je pa bilo treba le tri leta—tri leta!—časa, da sta producirali trikrat toliko, kolikor je imel Hitler, ko je začel vojno; producirali sta dovolj ne samo zase, pač pa že dve leti zalagata Rusijo z ogromnimi zalogami letal, tankov, vozil vsake vrste, streliva itd. Poleg tega Amerika zalaga še Kitajsko, zalaga Južno in Centralno Ameriko (izvzemši Argentino) in kompletno je opremila novo francosko armado v Afriki.

Vzemimo petrolej. Iz petroleja proizvajajo bencin (gasolin) za letala, tanke in vsa druga motorna vozila. Nemčija sama nima niti kapljice petroleja. Manjšo zalogo svojega bencina proizvajajo umetno iz premoga in žitnega alkohola, veliko večjo zalogo je pa dobila pred vojno iz Rusije. Zadnji dve leti ima na razpolago le vrčice v Rumuniji in Galiciji. Zadnji teden so Američani razbili rafinerije in druge petrolejske naprave v Rumuniji in ostala je samo še Galicija.

Poglejmo zdaj na nasprotno stran. Amerika sama poseduje 70 odstotkov vsega petroleja na svetu. Ta zaloga bi zadostovala za vse Združene narode, če ne bi Rusija in ne Anglija imeli niti kapljice petroleja. Pa imata. Anglija ima bogato oljno polje v Mali Aziji in ruski petrolejski vrčici na Kavkazu so svetovno znani. Združeni narodi danes posedujejo 95 odstotkov vsega petroleja na svetu.

Zdaj je Hitler izgubil še Sicilijo. Sicilija kot otok pomeni malo, ampak za Nemčijo pomeni izgubo največjega ležišča žvepla v Evropi. Žveplo je važna snov za proizvodnjo eksploziv in Nemčija je imela v Siciliji do pol milijona ton žvepla letno za svoje municijske tovarne. Ta zaloga je zdaj šla po vodi. Kje bo zdaj Hitler dobil žveplo? Zadnja zaloga, ki mu je ostala, je še v Španiji, le okrog 25.000 ton letno.

Na drugi strani Amerika sama (v Texasu in Louisianji) producira čez tri milijone ton žvepla letno. Pomislite, kaj zmore Amerika v produkciji streliva—in kje je danes nacistična Nemčija glede važnih surovin! Daleč v ozadju! Nič čudnega ni, če danes ameriške in angleške bombe—velikanske in silovite bombe, kakršnih ni Nemčija nikdar mogla producirati—rusijo nemške industrije, Goering, slavni nacistični letalski maršal (!), se pa ne more ganiti, da bi to preprečil, še manj pa more vračati letalske napade Angliji, dasi bi iz srca rad to storil.

Jasno je torej, da je Hitler na koncu. Italija pade vsak čas—in ko pade Italija, bo "trdnjava Evrope" od južne strani na široko odprta. Odprti bo Balkan in odprta bo vsa srednja Evropa invaziji zavezniških armad, ki bodo predirale pod debelo "marelo" letalske sile, o kakršni nista Hitler in Goering nikdar sanjala.

Hitler ima še veliko moštva—baje osem milijonov mošt—to pa bo domala vse, kar bo imel letnjo jesen in zimo za obrambo Nemčije same. Namreč moštvo—vsak dan pa bo imel manj in manj letal, vsak dan manj in manj bencina, vsak dan manj in manj tankov, vsak dan manj in manj streliva.

Na drugi strani pa bodo Američani, Angličji in Rusi imeli vedno več in več tega—kajti močnejši industrijski aparat Amerike, arzenal demokracije je neizčrpljiv.

Naduta Nemčija—Nemčija nacistov, militaristov, Junkerjev in "nadjudi"—se bo še letos naučila, da je premaganje in zasužnjevanje treh največjih velesil—Amerike, Velike Britanije in Rusije—nemogoče, kadar te velesile združijo svoja naravna bogastva in svoje delovne sile v eno samo obrambno silo.

Zmaga Združenih narodov je matematično že tukaj.

Glasovi iz naselbin

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Po daljšem času bo to zopet poročilo o mojem tritedenskem potovanju. Obiskal sem nasebine Pittsburgh, Braddock, Verona, Oakmont, Harmarville, Cheswick, Harwick, Moon Run, Cliff Mine, Imperial, Lawrence, Library, Finleyville, Bridgeville, Sygan, Cuddy in še par manjših nasebin.

V Pittsburghu je ponovila Prosveto mrs. Pešut, oziroma njen sin, ker ona je bila na počitnicah pri prijateljici mrs. Gorick v Fridericktownu. Mrs. Grame je dobro prestala operacijo na golši, mrs. Sikovšek pa je umrla za sladkorno boleznijo, kot že poročano.

V Braddocku se je naročila na Proletarca mrs. Zaitz—prej je imela Čankarjev glasnik. Tudi ona ima edinega sina v armadi. Obiskal sem tudi Junkota, ki je brat dobro znanega Junkota iz Detroita. Ampak ga nisem našel doma, ker je moral v bolnišnico, kot mi je žena povedala. Obiskati ga nisem mogel, ker ni bil dan za obiske.

V Veroni pa se nahaja v Cresson Sanatoriju Joseph Melle, zet Rocka Lesarja. Prosveto je ponovila njegova žena, ker ona dela in je rekla, da je možu zelo dolga, če nima kaj čitati. Prosveto je ponovila tudi mrs. Mihelich. Obiskal sem seveda še več družin.

V Oakmontu sta ponovila Prosveto Anton Kaus in Barbara Dalas. Ona je že več let vdova in jo morajo otroci živeti, ker je že v letih, toda čita še vedno rada. V Harmarvillu sem se ustavil pri J. Zvoču (?), kajti drugi dan sta šla še ostala dva sinova k vojakom. Vsem trem želim srečnega povratka. Vsi trije so nadarjeni fantje in močne postavljene in bodo gotovo avanzirali.

John Kaus je tudi ponovil Prosveto. On je zdaj vzel v najem gostilno od Berginca, ki je šel v Californijo. John sicer še dela v rovu, toda je rahlega zdravja. Prosveto je ponovila tudi mrs. Klopčič, Mihova žena, ki je še zmeraj v postelji. Kot že poročano, so ji odrezali nogo. Tudi mrs. Prasnikar mi je dala par naročnin, eno novo. Ona še dela v vojaški bolnišnici, v Domu za invalide v Espinvalu, kjer je pomočnica bolničarkam.

V Harwicku je ponovila Prosveto mrs. Umeck, prenočil pa sem pri Oevirkovih. Seveda sem se ustavil v več krajih tudi v prid naše federacije in imel uspeh. V Indianoli je ponovila Prosveto mrs. Hrovat, ki ima oba sinova pri vojakih. V Moon Runu pa jo je ponovil Jack Mahovne, ki tudi jamra, da čuti leta na svojih plečih. Well, Jack, tako je šlo našim prednikom, oziroma še slabše. Mi smo toliko na boljem, da se nam bliža vsaj socialna zaščita, katere naši predniki niso bili deležni; delati so tudi morali od zore do mraka, na stara leta pa so bili otrokom v nadlego.

V Cliff Mini sta ponovila Prosveto samostojnika Venc Palčić in Luka Miklavčič, ki se zanimata tudi za SANS. V Imperiali pa sta jo ponovila mrs. Poljšak, tajnica društva, in Joseph Ule. Tudi tukaj se redčijo člani, kajti zopet si je eden končal življenje, dasi mu ni bilo sile, ker je imel dom in premoženje. Ko sem bil pred par meseci v Imperiali, se je še korajžno razgovarjal z menoj in pripovedoval o svoji farmi, sedaj pa ta nezgoda. Bil je menda moje starosti, toda noge so mu pešale, na farmi pa moraš tudi delati. Prenočil sem pri Jamnikovih. Ko sem prišel tja, so mrs. Poljšak ravno kazali stvari, ki jim je poslala hčerka iz Avstralije. Ona je zopet odpotovala kot bolničarka na drugi otok za armado.

Obiskal sem tudi našega agitatorja in glavnega odbornika Jamesa Magliča na veliki farmi, kjer sta uposlena z ženo že več let. James je obnovil Proletarca, ženi pa rekel, naj me zapelje do busa, da ga ne zamudim, ako grem peš. To mi je bilo dobrodošlo, ker je solnce pripekalo.

V Bridgevillu sem obiskal Johna Kvarčiča, ki je plačal oglaš. Od tam sem šel v Cuddy k staremu Guzelu, ki je obnovil Proletarca. Mož je že nad 82 let. Prosveto je plačala mrs. Mramor, Proletarca pa starček Mravljia in Lovrenc Kaučič za Pustoverha, kateri je po več letih brezposelnosti zopet začel delati. Preminula pa je tam, kot je bilo že poročano, mrs. Leskovšek, zelo dobra duša in močna ženska. Nikdar bi ne verjel, da se bo tako hitro ločila od nas, ampak tak je pač železen zakon narave. Vsa družina je pri SNPJ in dolgo let so bili pri društvu v Prestu.

V Lawrencu in Hendersonvillu sta ponovili Prosveto mrs. Britz in mrs. Karničnik na farmi. Obiskal sem tudi Jankoviča in par drugih družin. Prenočil sem pri Britzovih. Mama mi je povedala, da je na vojaškem dopustu njih sin, toda postelja je dovolj široka za dva. Eugen je visok šest čevljev in en palec in izgleda dobro. Zdaj je pridržen h kuhinji in ima seveda dovolj jedi. Sicer tudi ta posel ni varen, ako se nahajaš v bližini fronte. Mrs. Karničnik je toliko ozdravila, da dela na farmi, ker farmarji težko dobe pomoč.

V Aliquippu so ponovile Prosveto mrs. Vidic, mrs. Hribar in mrs. Antončič, zadnja tudi "Proletarca. Ona je zelo zgovorna in tudi pridna. Opazoval sem je, ko je likala perilo in ji je šlo bolj od rok kot kakšni mladi. Oni stanujejo na Sheffield rd., kamor so se preselili tudi Stekláčevići, ko jim je podrl hišo cestni kontraktor. Sedaj delajo trotirno cesto iz Aliquippe proti Rochesterju. Obiskal sem tudi Roche, tako tudi Georga Smrekarja, ki je sedaj bolj pri zdravju. Posetil sem tudi tamkajšnji Slovenski dom, ki menda do-

bro obstoji. Joe Jaklich mi je dal oglaš za koledar.

V Ambridgu, kjer Slovenski dom tudi dobro obstoji, sta ponovila naročnino Tone in Avgust Rozenberger. Zadnji ima tudi par sinov pri vojakih. Prenočil sem pri Louisu Uhniku. V Coverdalu je ponovil Prosveto Frank Baif, oglaš za koledar je dal Tone Cipčič, v Libraryju pa L. Groznik, ki je obnovil tudi Proletarca. Jacka Dolenca nisem našel doma—se pa drugič oglašim za oglaš. Na farmi je ponovila Prosveto mrs. Pohle, v Libraryju pa stari Frank Mejak, ki ima majhno gasolinsko postajo, mrs. Likovih, mrs. Buterly (?) in John Lipovšek, čijega sin je bil ravno doma na dopustu. Star je komaj 20 let, toda je že nadporočnik pri letalcih in je torej že dober aviator. Prosveto sta ponovila tudi Milavec in mrs. Strmljan, na Willocku pa je dal oglaš Paul Tauchar. Tudi njegov sin je že na visoki stopnji pri vojakih, namreč kapitan ali stotnik.

Omenim naj še, da sem na dan federacijske seje v Claridgu dobil sledeče naročnine: od mrs. Oklešen in mrs. Marold iz Jeanetta, Tom Mihalcic je plačal za bečlarja A. Bimala (?) iz Pleasant Valleyja, Matt Marovich pa se je naročil na Proletarca in dal copak v podporo. Tako je storil tudi Tone Rozenberger v Ambridgu. Delavci, podpirajte svoje liste, ako hočemo, da porinemo kazalo naprej.

Anton Zornik, zastopnik.

S pots

Vroči dnevi so tudi v hladni Minnesoti. Zato sem se napotil ven iz prijaznega mesta Dulutha, ki je obdano s senčnimi drevesi in lepimi vrtovi in se peljal ob velikem jezeru Superior, kamor potujem mesečno višje proti severu do Elyja, Towerja in drugih mest po železnem okrožju.

V Prosveti sem videl novico o smrti bivšega časnikarja in vseskozi dobrega rojaka Plavca iz Calumeta, Mich., ki je zaspal za večno. Pri tej novici so se mi obudili spomini nanj in kolikokrat sem ga obiskal ali on mene. Nekdo je potoval za list Glasnik, ki je nekdanji izhajal v Calumetu. Zadnjič sem ga obiskal leta 1930 ob stoletnici Baragovega prihoda v Ameriko.

Takrat se je v Calumetu vršila velika katoliška proslava te stoletnice, katere sem se udeležil tudi jaz s svojo zgodovinsko zbirko in jo tam razstavil. Razstava se je vršila v javni šoli Gorman in pri tem mi je veliko pomagal tudi pokojni Plavec, kajti s sabo sem prinesel več kovčgov raznih zanimivosti, med njimi tudi več reči iz Baragove zbirke. Plavca je najbolj zanimal mali Baragov kelih (redka relikvija), ko ga je čistil. Na roko so mi ali bratje Vertin, ki so iz svoje trgovine pripeljali več steklenih omar za moje razstavo, kakor tudi šolski odbor in drugi, ki so delovali za to slavnost. Župnik Klopčič je bil takrat na obisku v stari domovini, toda pred odhodom iz Lemonta, da so vodili Baragovo proslavo. Ker sem bil prej na potovanju na zapadni obali, sem pisмено naročil banki, ki hrani moje spominke dragocenosti,

Ruski vojaki kade ameriške cigarete, katere jim je poslala unija International Ladies Garment Workers.

naj jih pošlje v Calumet, sam pa sem pripeljal večjo zbirko, kot že omenjeno.

Od Nestorije, Mich., kjer sem presedel vlak, sva se skupaj vozila s patrom Ambrozichem, toda se nisva osebno poznala. Spoznala sva se šele v župnišču v Calumetu. Tam je bil tudi znani ali zloglasni pater Odilo, ki je nekaj brenčal, da se ne smem dotakniti posvečenih reči. Pater Ambrozich je rekel, da se pater Odilo le šali z menoj, pa sem mu odgovoril, naj se on šali z onim, ki mu službo plačuje. Odilu sem pokazal Baragov kelih skozi steklo omare, toda sem rekel, da ne dovolim, da se ga dotakne.

Če se ne motim, je bila vstopnina na razstavo 50c. Jaz sem dobil le plačano vožnjo, druge stroške sem pa sam trpel. Ljudstva je bilo mnogo od vseh strani, kajti tisti dan je bil velik izlet v Marquette, Mich., na Baragov grob. Vprašali so me, če grem tudi jaz. Odgovoril sem, da obiskujem ta kraj spetoma že dolga leta, sedaj pa imam na rokah mojo zbirko, ki jo moram razložiti po mizah in omarah. Šolski odbor mi je dal ključ do razstavnega prostora. Drugi dan je bila parada z godbami. Pater Odilo je kar javno rohnol proti meni; češ, da bo neka vdova izgubila delo v šoli, ker imam jaz ključ. Baburo so namreč našunčali, da je tulila proti meni, da bo delo izgubila. (Odilo je sedaj menda neke na Hrvaškem; ker ni ameriški državljan, kot je pater Zakrajšek, ni mogel priti v Ameriko.)

Takrat sem bil bolehen in kmalu potem sem moral v bolnišnico, kjer sem v enem mesecu imel dve operaciji. Ne vem kako bi bilo na tisti razstavi, da mi niso pomagali dobri rojaki—Plavec, Vertinovi in Joe Študel, pri katerem sem stanoval. Ampak vseeno sem šel tja, kajti pri taki stvari rad pomagam.

To so spomini na moj zadnji obisk pri Plavcu. Blag mu spomin! Kaj vse je bilo takrat na Baragovi stoletnici, bi bilo pre dolgo, če bi hotel vse opisati. Rečem le to, da so metali laži in polena name, ali kadar pa je kaj treba, takrat pa—"Matija naj da..." Ampak časi se spreminjajo in resnica in pravica prihaja na površje. Čas je že blizu, ko vstane zopet tudi Slovenija. Mussolini je že šel, Hitler pa bo šel za njim.

Matija Pogorelec.

Nekaj vprašani

Cleveland.—Je že pozno, ampak me vseeno veže dolžnost, da se zahvalim Detroitčanom za dober sprejem in postrežbo, ko sem bil tam na počitnicah. Po imenu jih ne bom opisaval, ampak še enkrat vsem skupaj lepa hvala. Seveda bi bil rad obiskal še nekatere, toda ni bilo prilike in naj mi oprostite.

Sedaj pa nekoliko o jugoslovanskem vprašanju. Najprej bi rad vedel, koliko je londonska burževazija prispevala v pomočni sklad za to ubogo ljudstvo, ki ga je ves čas izkoriščala v starem kraju. Zakaj je clevelandška duhovščina protestirala v Washingtonu, da Adamčič in SANS ne zastopata vseh Slovencev? Zakaj niso oni najprej vprašali clevelandskih Slovencev, ako so za tisti protest ali ne? Kako morejo oni brez ljudske konference kaj takega storiti pri vladi, ki pravi, da se bori za svobodo vsega sveta? Ali se oni ne bojijo kazni, katere jih lahko doseže, ker oni s tistim

protestom niso zastopali naroda, marveč rimske diktature?

Ako oni mislijo, da res ne morejo živeti brez kraljevske in rimske diktature, tedaj je bolje, da oni izginejo, ne pa narod. Ako ne morejo storiti drugega, naj vsaj pri miru puste one, ki se bore za svobodo vseh. Zato še enkrat rečem: proč z vsako diktaturo in naprej za svobodo vsega sveta!

Louis Kocjan.

Na obisku pri sinu

Tyre, Pa.—Amalija Pleskovich je zadnje dni dobila brzojav od svojega sina Franka, ki služi pri vojakih in je član društva 106 SNPJ. Materi je sporočil, naj ga pride obiskat, ker odpotuje čez teden dni v Afriko.

Ona se je takoj podala v Orlando, Florida. Bila je zelo vesela, ko je po sedmih mesecih zopet videla svojega sina. Pri sinu je bila ves teden, toda bila je zopet žalostna, ker ga je morala zapustiti in se vrniti domov. Materi in očetu želimo, da se sin vrne zdrav in vesel domov.

Poročevalec.

Iz coloradskih hribov

Salida, Colo.—Tudi jaz sem se namenil napisati par vrstic iz teh coloradskih hribov. Tukaj vam pošiljam naročnino za Prosveto, ki mi bo kmalu potekla, toda nečem, da bi mi bila ustavljena, ker komaj čakam, da jo dobim v roke in preberem novice. Iz nje veliko izvem, kaj je novega po svetu.

Tudi sem bral dopis Rozi Radovicheve iz Puebla, ki se pritožuje, ker jo menda "kikajo" radi tajniške stvari, namreč, ker je "tajnik v kikirji". Pri nas imamo tudi tajnico in blaginjo, toda se nič ne jezimo, ker vidimo, da dobro in pošteno opravljata delo. Kaj pa tudi hočemo: stari ne morejo, fantje so pri vojakih, toda brez uradnikov ne moremo biti. Drugo je pa tudi, da ženske prav tako plačujejo asessment kot moški in ni nič več kot prav, da prevzamejo urade one, ki so sposobne. Predsedke proti njim more imeti le kakšen starokopitnež, ne pa razumen človek.

Hej, Tone Valentincič! Ti praviš, da si poznal nekega Viranta, s katerim sta bila skupaj na stanovanju. Prav ti je tisti Virant, doma iz Cerovega, podomače Škrjanc, in tisti konjaki "kompanist". Ti praviš, da si me imel že za mrtvega. Več vrših tudi mrtvi vstajajo k življenju, če se človek dobro počuti. Tako sem tudi jaz naredil. Sem še precej trdna korenina v teh letih.

Tukaj je precej vroče, včasih pride toplomer do 98 stopinj vročine. Dežja pa nimamo nič. Enkrat ga je bilo toliko, da je bila srajca mokra. Tako je sem od (Dolje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete, 9. avgusta 1923)

Domache vesti. V St. Louisu je umrl 42-letni John Zontar, član SNPJ.

Delavske vesti. Železniški mehaniki v Chicagu so nabavili šest strojčkov.

Inozemstvo. V Nemčiji je še vedno velika kriza. Mala antanta je dobila Grčijo v svojo sredo.

Sovjetska Rusija. Sovjeti so ponovno izjavili, da priznajo cerkne dolgovce le tedaj, če antanta prizna Rusiji odškodnino za škodo, storjeno v intervenciji.

Slika kaže civiliste v Palmi, glavnem mestu Sicilije, ko pozdravljajo ameriške vojake.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI IZ SLOVENSKEGA IN HRVAŠKEGA PRIMORJA

New York, 31. julija.—New York Times prinaša danes na prvi strani v seznamu najvažnejših vojaških vesti naslednje: "Nemci so pripravili na polni pelom Italije in so na področju najnovejših vesti začeli objaviti svoje pozicije v bližini Trsta, na vzhodu na balkanski zemlji. Na Reki so Nemci postavili straže na 5 italijanskih podmornic—poročila trde, da so nemške posadke že na potu, da prevzamejo te italijanske bojne ladje, katerih se nameravajo porušiti proti zavezniškim poskusom izkrcavanja na dalmatinski obali."

V isti številki prinaša New York Times zemljevid gornje Italije, na katerem razlaga položaj in dogodke z naslednjimi besedami: "Nacisti so poslali iz Celovca dve čete v Trst, da ojačajo svoje položaje. Kakor je bilo pričakovano, so začeli metodno zaslanjanje polotoka Istre in vsega jugoslovanskega okraja od tržaškega zaliva proti severu do stare avstrijske meje."

MUSSOLINI IN PAVELIČ

Nedeljski "PM" piše, da večina Hrvatov smatra, da pomeni Mussolinijev padec začetek odločnega boja. Zadnja podtalna poročila iz Jugoslavije pravijo, da je Paveličeva vlada zdaj v velikih težavah in kar vidno izgublja svojo oblast.

Ista poročila govorijo tudi o napredovanju pritiska na italijanske kupcijske sile v Jugoslaviji, karovno večji del jugoslovanskih gerilcev do zdaj še čaka na italijansko odločitev—ali se bodo poskusili umakniti iz Jugoslavije ali ne. Nekateri vesti kaže, da so se Italijani začeli umikati, toda ta poročila so ostanejo nepotrjena.

New York Times z dne 1. avgusta prinaša na prvi strani članek z naslovom —HRVAŠKI KRALJ ODNEHA; NIKDAR NI BIL V SVOJEM KRALJEVTVU—kot brzojavko iz Caribada, datirano od 31. julija z naslednjim besedilom:

"Vojvoda Aosta, katerega je Mussolini imenoval za kralja, misliva v fašistični hrvaški državi, ki je na povelje italijanskega kralja Viktorja Emanuela odstopil. Hrvaški marionetni prednik Ante Pavelič je odstopil, ker je na običajno dobro obveščeni o balkanskih zadevah.

Člani uradne italijanske fašistične delegacije, ki so poslovali v Zagrebu, so zaprosili, da jim hrvaška država dovolji ostati na hrvaškem; poročajo, da je bilo njihovi prošnji ugodeno. Hrvaška država bo najbrže kmalu preurejena v republiko pod nemškimi protektoratom, kakor Slovenija.

Po zanesljivih poročilih vojvoda Aosta ni hotel nikdar sprejeti hrvaškega prestola in tudi svoje italijanske in njikdar obiskal. Od začetka, že aprila 1941, je prebruhnil v Jugoslaviji revoluto, ki je od tega odvrnila. Imenoval se je prej vojvoda "Spodnja" a je po smrti svojega brata prejel naslov vojvode "Aosta".

RAZMOTRIVANJE O NAPADU PREKO JADRAN-SKEGA MORJA

PM od 1. avgusta piše, da bodo zavezniški morda poskusili preorati reko Pad še predno se bodo mogli nacisti ustriti na tej točki. V tem slučaju bodo zavezniški poskusili vdreti na Balatansko in omočje svojega ogromnega invazijskega brodogradila, ki se vedno nahaja na Sredozemskem morju in bi moglo prenesti invazijske čete iz Italije na Jadransko obalo Jugoslavije, Albanije ali Grčije, ako bi italijanska mornarica tudi še naprej ostala skrita ali pa, ako jo zaprosimo, da se odloči za britanske in ameriške vojne mornarice.

Več del onih 3000 ladij, ki so prevalele invazijske čete iz

Afrike v Sicilijo, se še vedno nahajajo v tuniškimi pristaniščih, a vojno brodogradje tudi še ni zapustilo sredozemskih voda. Ako bi bila zavezniška invazija istosčasna z navalom ruske armade, bi zaplamlata vsa jugovzhodna Evropa v ogromnem požaru, ki bi se dvignil z dveh strani.

NEMCI V ISTRI IN PRIMORJU

Vesti o tem, kaj se godi v Istri in Primorju, si nasprotujejo. Nekateri trde, da imajo Nemci že vse to ozemlje v rokah, druge zopet trde nasprotno kot na primer naslednja vest:

New York Times, 1. avgusta: Nemške čete, ki so v četrtek odklonile, da zapuste polotok Istro, so morale po prihodu zadostnih italijanskih sil ostati v svojih barakah "da ne bi prišlo do dalekosežnih incidentov."

Neko poročilo iz Budimpešte pa pravi ravno nasprotno, da so Nemci le ojačili italijanske oddelke, ki vrše stražarsko službo na cesti.

ITALIJANSKA VOJNA MORNARICA

London, 31. julija (UP)—Tajna italijanska radiopostaja svari posadke italijanskih bojnih ladij, zasidranih na Reki in Polju, pred Nemci, češ da se bodo poskusili polastiti njihovih ladij.

Mussolini in njegovi posnemovalci

Napisal Peter Lipa

Washington (ONA).—Zdaj, ko je že videti z večjo jasnostjo, kaj se skriva za Mussolinijevim "odstopom", postaja očividno, da bodo posledice njegovega padca mnogo bolj dalekosežne in globoke nego one, ki se po kazate takoj v prvih dneh, neposredno po njegovem odstopu.

Svojo kontrolo nad položajem v Italiji je bil Mussolini že davno predal v roke nacističnim gosposdarjem. V zadnjih par mesecih pa se je tudi njegovo zdravje postopoma slabšalo, tako da je celo odstopil svojo oblast nad fašističnimi prvaki tajniku stranke Carlu Scorzi. To vse je res, toda Mussolini je bil kljub temu vendar še vedno simbol sistema vladanja, ki se poslužuje nasilja in zatiranja, sistem, ki je imel svoje obudovalce in posnemovalce v vsej južni Evropi. Vsi ti Mussolinijevi učenci so skoro vsi svojo oblast poverili Adolfu Hitlerju—toda zdaj, ko je moral Mussolini oditi, so nedvomno vsi spoznali, da so tudi njihovi dnevi že šteti.

Rad tega spoznanja morda še ne bodo takoj prestopili na stran Zedinjenih narodov in sil demokracije, ki še obstajajo v njihovih deželah. Ravno nasprotno, upoštevati je treba možnost, da bodo poskusili s kar največjo energijo poraziti te sile in obdržati oblast v svojih rokah.

Kmalu za tem, ko je maršal Pieter Badoglio prevzel predsedništvo vlade v Rimu, je izbruhnil upor v Milanu, zibelki italijanskega fašizma. Ena od hiš, katere je ljudstvo najbolj

srdito napadalo, je bil urad časopisa Popolo d'Italia. Hiša je bila obkoljena od vojaštva. Obroč vojakov pa je obkoljevala množica razjarjenih milanskih meščanov. Neko švicarsko poročilo pravi, da je demonstrantom, ko je razburjenost nekoliko plegla, uspelo približati se zgradbi Popolo d'Italia toliko, da so obleganci mogli slišati in razumeti njihovo klicanje.

"Predajte nam vaše vodje in pojdite domov," so jih pozivali.

Očividno je nato nastal prepri in boj med dvema skupinama v notranjosti hiše. Že par minut pozneje se je pojavila na strehi gruča ljudi, ki je vlekla s seboj moža, ki se je z vso silo otepal okoli sebe ter ga strmo glasila doli na cesto. Množica ga je poteptala in pohodila do smrti.

Ta žrtev ni bil nikdo drugi kot Amerigo Dumini, eden od morilcev znamenitega Giacoma Matteottija, katerega so leta 1924 fašisti odstranili, ker jim je bil nevaren nasprotnik.

K tej zgodbi je nekdo napravil naslednjo modro pripombo: "Bog ve, ali je to dobesedno res ali ne—na vsak način pa je lepa in globoka podoba tega, kar se danes dogaja na italijanskih tleh."

Globlja misel te pripombe je ta, da so vladarji Italije pod pritiskom svojega ljudstva in grožnje armad Zedinjenih narodov zašli v prav tako težak in nevaren položaj kot je situacija bila nevarna in neprijetna za branilce lista Popolo d'Italia spričo grožnje milijonske množice. V obeh slučajih poskuša armada ščititi zatiralca pred množevanjem zatiranih. Toda ljudstvo zahteva kazen voditeljev—dočim oni, ki so tako dolgo hlapčevali Mussoliniju, niso hoteli žrtvovati ničesar, razen njega samega—Mussolinija—hoteč tako uiti grozečemu navalu. Kralj Victor Emanuel, Badoglio in nešteto manj važnih uradnikov, ki so dobivali iz Mussolinijevih rok pohvalo in nagrade, pa so še vedno na odločilnih mestih.

Predsednik Roosevelt, premier Churchill, državni tajnik Cordell Hull in minister za zunanje zadeve Anthony Eden so vsi ponovno izjavili, da so naši pogoji za Italijo še vedno brezpogojna predaja. Ako zares mislijo, kar pravijo—a o tem mi ne smemo dvomiti—se bodo pogajali s kraljem in Badoglijem izključno le v toliko, da sprejmejo to predajo. Nato pa bodo uvedli Britanci in Amerikanci vojaško upravo, dokler ne pride čas, da bodo mogli Italijani sami izvoliti svoje demokratične predstavnike. V bistvu pa so kralj, Badoglio in vsi okoli njiju ravno tako naši sovražniki kot Mussolini sam. Oni zdaj poveljujejo vojaštvo, ki se bori proti našim četam in oni so tudi sodelovali o priliki nasilne okupacije Abesinije in Albanije.

Že samo dejstvo, da je Mussolini odletel, nam jamči za to, da se bo odpor Italijanov kmalu končal. Mussolini, ki je strmoljavil Italijo v vojno, je bil sam tudi najmočnejši zagovornik nadaljevanja vojne. Dejstvo, da je bil vržen ven, avtomatično obsoja to politiko za bodočnost.

Toda v tej stvari je še mnogo drugih važnih momentov. Usodne besede na steni zrejo v oči vsem malim diktatorjem, ki v najkrajšem času ne bodo imeli več ničesar v svoji oblasti—razen da gredo za njim in odstopijo. Kot stravitelj prve fašistične doktrine je užival Mussolini sko-

Zavezniški vojak delijo živila med lačne Italijane v nekem stilskem mestu.

zi zadnjih 20 let obudovanje vseh evropskih—in ameriških—tiranov. Njegov padec oznanja vsem, da so njihove ure štete.

Precej posledic se je že pokazalo. Generalissimo Francisco Franco, ki se ima Mussoliniju največ zahvaliti, že mesece in mesece živi v večnem strahu monarhističnega preobrata. Nedavno je kaznoval skupino španjskega 'Cortes' (parlament), ki se je drznila podpisati poziv, da se vrne kraljeva rodbina, ki je stvari Zedinjenih narodov naklonjena. Toda svojega ambasadorja v Veliki Britaniji, vojvode Albe, katerega ime je bilo podpisano na pozivu, na prvem mestu, ni mogel kaznovati. Albe se je še pred kratkim razgovarjal z Edenom, vsled česar nevtralni diplomati za zaupanjem govorijo o povratku Dona Juana—prestolonaslednika—tako da bodočim generalissimu Francu ni baš videti svetla.

Na Madžarskem so bile mrzlične seje ministrskega sveta. Christopher de Kallay, sin ministrskega predsednika, je baje odšel v Carigrad, da bi mogel takoj začeti posvetovanja v službo italijanske predaje. Znano je že, da je Madžarska pripravljena vrniti Jugoslaviji vse zasedeno ozemlje in se odpovedati vsem svojim zahtevam na Balkanu.

V Rumuniji je začela policija preganjati vse one, o katerih sumijo, da so vladi neprijazni. V Bolgariji so v teku priprave za izstop iz očišča in za padec ministrskega predsednika Bogdana Filova.

V Jugoslaviji se vprašujeta obe kvizlinški vladi, kaj se bo z njima zgodilo, ako bi se italijanske čete umaknile z njihovega ozemlja.

Sirov vse južne Evrope je jasno videti, kaj se pripravlja. Oni skupine, ki so bile pripravljene služiti nacizmu in pobirati drobtinice z njihove mize, premljujejo—skoraj na glas: kakšno se bomo izrgali iz Hitlerjevih krempljev in obenem preprečili, da nas narod prežene?

Zedinjeni narodi in njihova politika brezpogojne predaje, ki jamči vsem narodom pravico, da si sami izberejo svojo vlado, jim odgovarjajo; ne bo šlo.

Večji ameriški pritisk na Argentino

Izvajanja ekonomskih sankcij na vidiku

Montevideo, Urugvaj, 7. avg.—Doznava se, da bo ameriška vlada povečala pritisk na Argentino, edino ameriško republiko, ki še ni pretrgala odnosov z osiščem.

Norman Armour, ameriški poslanik v Buenos Airesu, bo odpoval v Washington, kjer bo poročal o stališču, ki ga zavzema argentinska vlada. Predsednik te je general Ramirez. Možnost, da bo Amerika začela izvajati ekonomske sankcije proti Argentini, ni izključena. Ramirezova vlada je bila že opozorjena, da Amerika izgublja potrebnost.

Latinske republike, med temi Brazilija, pritiskajo na Ameriko za odločno akcijo proti Argentini, ki sicer naglašala, da je nevtralna v tej vojni, dasi je znano, da daje potuho agentom in špionom nacistične Nemčije. Argentina lahko postane središče totalitarske propagande, ki bi ogrožala interese vseh držav na zapadni hemisferi. Poroča se, da so celo v Argentini na delu elemente za strmolavljenje Ramirezove vlade, ki ni izpolnila pričakovanj, da bo obrnila hrbet osišču in se postavila na stran Združenih narodov.

Rekonstrukcija angleškega mesta

Novo mesto na razvalinah starega

London, 7. avg.—Načrti za obnovo Hulla, najbolj bombardiranega mesta v Angliji, so že sestavljeni, pravi naznanilo. Na razvalinah starega mesta bo zgrajeno novo s trgovskimi, rezidenčnimi in industrijskimi jamči vsem narodom pravico, da si sami izberejo svojo vlado, jim odgovarjajo; ne bo šlo.

Hull je bil pred vojno tretje največje angleško pristanišče mesto. V vojnih buletinah je bil označen kot "neko mesto na severovzhodnem angleškem obrežju." Mestne avtoritete so se pritoževale, da so London, Coventry in druga mesta dobivala publiciteto v časopisu v času bombnih napadov, dočim Hull ni bil nikdar identificiran. Šele zdaj je bilo objavljeno poročilo, da so bombe, katere so Nemci vrgli na to mesto v dveh napadih, ubile čez tisoč ljudi in ranile tri tisoč drugih.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih citate vsak dan?

Himmler se boji revolucije

London, 29. julija (ONA).—Himmler najbrže v vseh podrobnostih pozna ozadje prevrata v Italiji. Načelnik Gestapa proučuje italijansko situacijo kot v laboratoriju.

Nekdo, ki dobro pozna metode nemškega Gestapa, je nedavno zapustil Nemčijo in trdi, da je Himmler poslal v Italijo posebne opazovalce, ki so dobili nalogo, da z največjo marljivostjo nabirajo natančne podatke o posameznosti in razvoju prevrata v Italiji. Nacisti nameravajo na ta način dobiti v roke material o napakah, katere so zagrešili fašisti—zagotoviti se hočejo, da se bodo znali sami izogniti takim zmotam.

Na podlagi tega poznavalca Gestapa so Himmlerjevi eksperiti v teku zadnjih let z največjo natančnostjo proučevali vsako revolucionarno gibanje v cilju, da doženejo najbolj pripravne in učinkovite protukrepe za slučaj, da bi se tako gibanje pojavilo v Nemčiji.

Himmler je sistematično opredelil različne vrste revolucionarnega gibanja kot n. pr. upore v balkanskih deželah, izgrede v Indiji, vojaške prevrate v Južni Ameriki in špansko meščansko vojno. Tako učinkovito in metodno je delovanje nemškega Gestapa.

Omenjeni poročevalec trdi, da se bodo Hitlerjevi emisari zdaj vrnili iz Italije nazaj v Nemčijo, kjer bodo morali predavati o padcu fašizma in nadaljevali "znanstveno" raziskovanje vzrokov in povodov.

Iz drugih virov prihaja vest, da je Hitlerjev namen najbrže posluževati se tujerodnih vojakov za vzdrževanje miru v notranjosti Nemčije, ako bi izbruhnil izgrede.

Nekateri zavezniški krogi si tako razlagajo prenos divizij ukrajinskih prostovoljcev iz Lwova v Nemčijo. Prvotno je bila ta edinica določena za vzhodno bojišče.

Politični ujetniki fašizma

Bern, 2. avg. (ONA).—Izmed 55.000 političnih ujetnikov, žrtev fašizma, se jih še vedno nahaja v zaporu 45.000. Le 10.000 jih je bilo dozdaj oproščenih, vsi drugi morajo čakati.

Vlada maršala Badoglija trdi, da ne more osvoboditi vseh Mussolinijevih žrtev, ne da bi pazljivo proučila slučaj vsakega posameznika—kar je seveda dolgotrajno delo.

Poročila trde, da je bilo dozdaj osvobojenih komaj 70 do 80 ujetnikov v skupini, ki se je nahajala v taborišču na Liparih—italijanskem "Devil's Islandu". (Na Lipare je Mussolini že davno pred vojno pošiljal slovenske politične nasprotnike iz Primorja—živeli so tam v skrajno nezdružljivih razmerah in čisto postali žrtve majarije.)

Mussolini je pošiljal na Lipare svoje najhujše nasprotnike, med njimi mnogo levčarjev. Badoglio pa se seveda boji, da bi komunisti in delavski predstavniki, ako jih spusti na svobodo, še pomnožili njegove težave. Najbrže bo trajalo še dolgo časa, predno bodo liparski ujetniki (ki pa zdaj seveda niso več na tem otoku) izpuščeni; izzvezni seveda, ako bi vlada maršala Badoglija nadomestila skupina levčarskih radikalec.

Mogoče je, da bo ljudstvo v Milanu, Turinu in Bologni poskusilo dobiti situacijo v roke. Demonstracije proti Badogliju in proti kralju še niso ponehale.

Poročila iz krajev na jugoslovanski meji trde, da so ponekod italijanski vojak stopili v vrste partizanov, ki se bore proti osišču. V vseh obmejnih krajih Hrvaške, v Dalmaciji, Albaniji in Črni gori je zavladala kaotična zmešnjava.

Poročila iz Tirane, albanske prestolnice, pravijo, da so ljudje streljali na nemške vojake. Fašistična organizacija v Albaniji je v razsulu—ljudstvo pa podira in drobi na kose kipe Mussolinija.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani)

spomladi in farmarji morajo napakati. Tudi jaz pridno zalivam moj "garden", ki se precej dobro izgleda. Krompir je zelo velik, ali v zemlji pa nič; zredil se je le toliko, da bi jih dvanajst djal v usta, pa bi še "štajerš" lahko žvižgal. Drugi vrtni pridelki pa dobro izgledajo, tako da bo že zadostovalo za enega bečlarja.

Torej Tony, pa še kaj se oglasi. Tisti, ki je na Peči umrl, na Polici so ga pa pokopali, ni več vstal, ker ni bil tak "kerle" kot sem jaz.

Zdaj pa prosim člane našega društva, naj se malo bolje udeležujejo sej, da ne bomo samo trije ali štirje na seji. Vsem naročnikom lep pozdrav, Prosveti pa mnogo uspeha.

Joe Virant.

Kako je bilo na "ohceli"

Hermine, Pa.—Dne 25. julija smo bili na "ohceli" v McKeesportu, ko se je ženil moje sestre sin, Louis. Poročil je miss Paulie od istotam. Imeli smo se dobro. Vsega je bilo dovolj za grlo in želodec in tudi plesali so kot navadno na vsaki taki svatbi. Igral nam je trio Joeva Koračiča ml. iz Yukona.

Bilo nas je precej, ali ne veliko naših ljudi, ker tam ni dosti Slovencev, toda bili so akoraj vsi. Le Franka Korberja nismo mogli dobiti zraven, kajti imel je tehten vzrok—bil je bolan in še na bolniški listi in tako smo ga zaenkrat oprostili. Priznal pa je, da je ves z nami, samo osebnost se ne more spustiti v našo veselo družbo. Bil pa je njegov sin Johnny, ki je bil tovariš, kakor tudi Josephina, ki je bila voditeljica v kuhinji zaeno z mrs. Yuhos in mrs. Obranih. Pa tudi ženina mati, moja sestra, je tako stopicla, da reva ni vedela, kam bi se djala.

Ker so bile štiri kuharice, vam ni treba podrobneje razlagati, kaj in kako so vse napravile. Če ti ni bilo od ene vlač, si pa dobiš od druge še boljše kvalitete. Tudi mrs. Johnson se je prav spretno obračala in pomagala tem našim kuharicam.

Večerja je bila doma, po večerji pa smo šli v Hrvatski dom. Najprvo smo začeli od zadaj ali spodaj, tako kot se hiša zida, ali ni vzelo dolgo, ko je bil tisti prostor premajhen. Kam pa zdaj? Ej, nikamor drugam kot na vrh v veliko dvorano in še ta bi bila skoraj preozka in prekratka. Ali počasi so jo le razirili, tako da je bilo skoro vsem nekako v zadovoljstvo. To dvorano so večino napolnili naši ožji sosedje bretje Hrvatje. In zakaj tudi ne, saj je vzel naš sosed njih sosedo za ženo. S tem so se pokazali, da so tudi oni Slovenci, ne samo mi. Tudi finančno so se lepo izkazali. Tako je bilo zadovoljstvo na obeh straneh. Še urednik McKeesport Newsa Eddie Rak so je udeležil te svatbe in seveda tudi njegova mama in brat Louis. Domalega vsi so prinesli darila.

Po polnoči smo se mi razšli vsak na svoj dom, ženin in nevesta pa kar vsak svoj "rekele" čez ramo in hajdi na—"honeymoon". Kam sta šla, ne vem. Mlademu paru želim obilo sreče in zvrhan koš zdravia, povruha pa ob letu mladega sinčka ali hčerko; tako da bosta pomnožila naš mladinski oddelek z novim članom.

Torej hvala lepa vsem, ki ste se udeležili te svatbe od blizu in daleč.

Frank Fink, 200.

Italijanska vojska z belo zastavo se podajata zaveznikom v Enni, Sicilija.

The Quickest, Surest Way YOU Can Help Win This War

Buy Defense BONDS—STAMPS Now!

SOSIESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

"Da, gospa, to bo res najbolje! Sušit bom šla travo, ki sem jo snoči pokosila!" je zaklicala in planila v sobico. Zmetala si je svoje reči v kovčeg in še preden se je gospa prav ogledala, je stala pred njo in nadaljevala še bolj sproščeno. "Tako, pripravljena sem! Dajte mi knjižico in plačilo za teh deset dni od prvega!"

Gospa je v hipu zginila rdečica celo z lic, ki so bila sicer vedno rdeča. Začutila je, da Veronika ni takšno dekle, kakor so bile tiste, ki jih je imela doslej. Skušala se je nasmehnuti, kar se ji pa ni posrečilo. Pač pa je spregovorila kolikor mogoče sladko:

"No, Veronika, nisem mislila tako hudo! Ne smej vzeti vsega za resno. Saj sem zadovoljna s teboj. Niti tri mesece nisi tu, pa že vse znaš! Še nekaj časa, pa se boš naučila tudi fine kuhe. Kar odloži kovčeg in pojdi po meso!"

Veronika pa je ponovila odločno:

"Gospa, rekli ste naj grem, pa bom šla! Tudi oče mi je tako rekel, pa sem ga ubogala! In kakšno je bilo tisto slovo! Dajte mi knjižico in denar!"

Gospa se ni mogla verjeti, prišla jo je za roko in ji skušala izviti kovčeg; še slaje govorila:

"Kar odnesi si ga, Veronika! Naj bo, kakor da ni bilo nič med nama! Čakaj, prav večerj sva govorila z gospodom, da bi ti povečala plačo, saj si se že vsemu priučila! Prvega boš dobila petdeset več!"

Veronika pa ni izpustila kovčega, odločno je odmaknila roko in zahtevala:

"Nočem ničesar! Knjižjo in denar mi dajte!"

Zdaj je gospa sprevidevala, da je vse zaman. Spet je zardela, obraz se ji je spajal od jeze in glas se ji je tresel od razburjenja. "Nesramnost! Da, takšne so dekle bogatih kmetov!" je kričala. "Kar pojdi mi izpred oči! Knjižjo pa ti ne dam in tudi ne denarja! Na policijo pojdem, da te bodo zaprli! Kar takole brez odgovora bi je odkurila? Ne! In tako spridevalo ti napišem, da te ne bo hotel nihče v službo!"

Gospa se je še drla, toda Veronika je že zaprla za seboj vrata in naglo zapustila hišo, kjer je prebivala toliko gorja.

Ko je prišla na Čehov travnik v Lukovce, so že sušili. Sonce je vroče pripekalo in žgalo travo. Naravnost med sušitje se je namerila in dejala gospodarju:

"Prišla sem sušit, kakor ste me povabili!"

Gospodar jo je začudeno pogledal, potem pa se je ozrl po travniku in pokazal v mejo, rekoč:

"Tamle so vile! Za drugo se bova zmenila zvečer!"

Pri Čehu je imela mnogo več dela in dobivala je manjšo mezdno kakor v mestu, vendar je bila zadovoljnejša; bila je v vsem enakovredna ostalim v hiši. Jedla je z njimi za isto mizo in se z njimi pogovarjala, ko je opravila svoje delo. Že po nekaj tednih si je pridobila ugled, kakršnega še ni imela pri Čehu nobena deklica. Pri njih v Ravnah so napravili marsikatero reč bolje; sprva gospodar ni poslušal njenih nasvetov, ko pa je spoznal, da ima prav in da ni navadna deklica, ki bi se brigala samo za svinje in fante, je bolj in bolj upošteval njeno besedo.

Tudi gospodinja jo je imela rada, spretna je bila za vsa opravila in znala je pripraviti jedi, kakor so jih imeli drugod le na gostijah. Ko je gospodinja v začetku jeseni zboleva, je gospodinja Veronika. Še nikoli ni prišlo na kuhanje in obrezovanje toliko ljudi. Poseb-

no fantje ni manjkalo nobenega. Veronika je znala pripovedovati in peti, da bi jo bili poslušali do jutra. Slednjič so jo spravili celo na kor. To je bilo prvič, da je v Lukovcih pela na koro dekla, a nihče se ni spotal zaradi tega. Sicer pa je bila ob nedeljah lepše oblečena kakor marsikatero kmetijske dekle. Tudi pod okno so ji jeli prihajati, a ni se oglasila nikomur. To je fante privlačevalo še bolj. Dobivala je pisma, a odgovarjala ni. Posebno rad jo je videl Meškov Tine. Nihče je ni klical drugače kakor Čehova Veronika.

Do pozne jeseni je delala in ni mnogo mislila na svojo usodo. Le redko jo je prevzela bolečina, da je preslonela pol noči na postelji.

Ko je ponehaval glavno delo, pa so se težke ure češče in češče ponavljale. Praznik vseh svetnikov in dan vernih duš sta bila zanjo najtežja. Ogledovala si je grobove v Lukovcih in mislila na materin grob in sicer živ grunt, ki pa je postal zanjo kakor velik grob. Ni mogla več zdržati.

Naslednjo nedeljo je šla h gorski Materi božji iskat tolažbo.

Ko je s trate ob cerkvi zagledala tam pod Pohorjem Ravne, je kričnila od čustva, ki ji je napolnilo srce. Kot zamaknjena je gledala drobne hiše, ki so se stiskale okoli cerkve. Za hip se ji je zazdelo, da je našla del domače strehe. Potem se je razgledovala po okolici. Temni smrečnik se je razločno risal na levi nad Ravni, pod njim je ležala gmajna. Drugod pa same njive in travniki, prepreženi z jelševimi mejami.

Oprajemala se je obzidja, da se ne bi zgrudila ob njem. Domov bo šla, naj bo kar koli, si je šepetala. Mora zvedeti, kako je očetu, mora stopiti predenj, da bo videl, da se je Pišorn zlagal. V trenutkih, ko je videla svoj dom daleč tam konec neizmerno ravnine, si je želela, naj bi bila Liza slaba gospodinja, da bi oče spoznal, kaj mu je bila ona, Veronika, in bi si želel, da bi se vrnila. Slikala si je svojo vrnitev, ko bi jo oče sprejel z odprtimi rokami in bi se razjokal od veselja. Obenem pa so se ji vrivale tudi druge misli: Liza je dobra gospodinja, s svojim sladkobnim smehom je pridobila očeta popolnoma zase, da jo je že pozabil in mu ni žal, da jo je spodil. Če bi se vrnila, bi vzel palico in jo nagnal. Ne, domov ne more, je sprevidela.

Ko se je spomnila še tistih strašnih predpustnih dni, se je odtrgala od obzidja in se razklana zatekla v cerkev.

Ko se je odpravljala nazaj v Lukovce, pa je zadela pred cerkvijo na Čurkovo Nežo. Ta ji je povedala, kako teče življenje pri njih doma. Čeprav ji ni povedala vsega, je bilo zanjo to huje, kakor je privoščila očetu in gruntu v najobupnejših trenutkih.

Se bolj strla se je vrnila v Lukovce.

Odšel ji je postal pri Čehu tako težko kakor svoj čas v mestu. Najhuje ji je bilo zaradi očeta in grunta. Odpravljala se je domov, da pomaga obema.

ENAJSTO POGLAVJE

Nepričakovano je dobila Tončovo pismo.

Najprej se ji je lepo zahvalil, da se je tako odločno odkrila vsiljivega Pišorna. "Kako dobro mi je delo, ko sem zvedel, da ne bo nikoli tvoj mož," ji je pisal. "Nisem mogel ne delati ne spati." Nato ji je pripovedoval, kako mu je bilo, ko mu ni odgovorila na njegova pisma in ga o veliki noči ni niti pogledala, niti se mu oglašila. "Zakaj, Veronika? Ali me nimaš več rada? Ali si to storila zaradi koga drugega?"

(Dalje prihodnjič)

Gospodična Irma

France Bevk

1.

Pomlad v marcu, ko je že za dišalo po zemlji in so prve ptice že priletel z juga. Solnčen nedeljski popoldan med petjem zvonov; prej blatne ceste so se odprle ko beli trakovi na vse strani in so vabile ljudi v okolico. Istega popoldneva je šla Irma z avtomobilom na izlet v Brdo. Na njenih posetnicah, ki so bile iz neznanega vzroka črno obrobile, ne, je stalo natančno pod njenim imenom: "Blagajničarka trgovine z železnino 'Kovač in drug'." Bila je na videz vesela in vedra. Glavo je nosila visoko, kakor bi od hipa do hipa rasla višje pod brsteče kostanje. Ostra senca njenega vitkega telesa se je plazila za njo in se zapletala v rogovilaste obrise vej. Njen nasmeh je bil blesteč, kot bi izviralo iz njega vse, kar je tistega dne v prirodi živelo in cvetelo. Zdaj se je ozrla na desno, zdaj na levo; vsakokrat so ji oči zablistele v drugačnem ognju. Ob njeni levici je hodil Lenart Trpin, ob desnici Emil Mrak. Oba sta bila uslužbenca trgovine "Kovač in drug". Prvi prodajalec, a drugi knjigovodja. Irma

je bila starejša kot Lenart, prav tako velika, a videti večja. Emil je bil manjši od nje, starejši, le njegov ptičji obraz ga je delal mlajšega. Irma si je mislila: "Kako smešen par bi bila midva!" Nekeč mu je Irma to tudi rekla. Emil se je zavedal svoje neznanosti, zato je hodil iztegnjeno, ravno ko sveda; oster in raven nos, ki je bil podoben nosu slavnega Storka, je bil obrnjen naravnost. Debela palica, rožena očala iz navadnega stekla in visok klobuk sta mu delala vnanji videz mogočnejši. Oči so mu zrlle sanjavo, skoraj zalostno. Glas mu je bil moški; govoril je skopo, a preudarno. Lenart je hodil upognjeno, tiščal roke v žepih in delal dolge korake. "Vedeš se ko kmet," mu je dejala Irma. Še poteze obraza je imel nekako sirove: široke lične kosti, krepke čeljusti, globoko očesne vdolbine in vzbočeno čelo. "Krapinski človek," ga je Emil imenoval v šali. "Ti glej sebe — prithkavec!" ga je zavrnila Irma. "Kaj je tebi to dejati?" jo je vprašal Lenart; njegova beseda je bila mehka, skoraj plahta; v obrazu večno smehljaje.

Irma je zabrisala s pudrom in šminko goste gubice okrog oči in na licih; zdaj se je zibala med

"krapinskim človekom" in "prithkavcem" ko boginja. Podolgovat obraz, grški nos, kostanjevi lasje. Slednji dan je grozila, da si jih odreže. Gibi njenega telesa so bili izizivni, kot bi ga ponujala vsem očem. Z boki se je zdaj dotaknila Lenarta, drugič Emila. Občutila je, kako je bil Lenart nebrizen za njen dotikljaj, nasprotno je Emilu zastrepotalo telo. Vse na Irmi je bilo jasno, le njene oči so bile kot zastrite. Zakrivala so strasti ljubezni in sovraštva, skrivnosti materinstva in temnih nagnjenj.

Emil bi bil rad prodrl v dno teh oči. Vsak hip se je ozrl vanje. "Lenart, ulomi mi cvetočo mladiko! Glej, tam..." Lenart ni videl v njenih očeh ničesar drugega kot v očeh drugih deklet. Le nekaj neizpolnjenih sanj je gorelo v njih. Zdaj ni vzel rok iz žepa, malomarno se je ozrl: "Kje?" Irma se je ugriznila v ustnice, zadela z boki Emila: "Pojdi ti!" Ta je slusal. Med hojo se je tepla z mladiko po kolenih, tiho je siknila: "Tepec!" Lenart ji je bil ljubši.

Ljudje so bežali iz mesta kot iz Sodome. Prehitevali so se in zaostajali. Nebo je bilo jasno. Vesela govorica, ščebet in smeh otrok. Nanovo prebujena mladost, še glas in pogledi — ljube-

WHEN A MUDDY ROAD on Rendova Island could not be used by motor trucks, U. S. Marines formed a human moving van to carry a generator up the gooey trail. In the background is a big 155 mm. gun, which has been used in the shelling of the Japs on Munda. Note the soldier, standing near tree, rifle in hand, ready for any action. U. S. troops have driven within 2,100 yards of Munda. Army photo

zenske sanje. Pod mostom je šumela Soča; čista, globoka in silnija. Na vejah ptice, ki so se zdaj zdaj dvigale v lokih pod sinjino neba.

"Kmalu bo vse ozelenelo; že je videti pahljače."

"Tam je cvetje..."

Noge so bile poskočne kot bi plesale. Govorica prazna, o solncu, lepem dnevu, prirodi, a v nji je bilo nekaj prazniškega, božajočega.

"Zemlja je še rjava, rjava..."

"Toda diši. Ali čutite?"

Nosnice so trepetale. Duša je srkala od koraka do koraka, od prizora do prizora. "Tu stoji še razdejano poslopje." Nekaj zelenja je bilo zraslo okrog razpokanih ostankov zidov. V poletju bodo cvele še razvaline.

Pred obcestnimi krmami so sedeli ljudje. Mize in klopi so bile zasedene. Nekateri so posedeli na trato. Ni jim bilo do vina, pomlad je razburila njihovo kri. Z Oslavja je bilo videti gorisko polje, vipavsko dolino in Obsočje globoko v ravnino. Cesta se je vzpenjala, kakor da se prepleta med vinogradi, med rjavo, na globoko razorano zemljo. Ob samotnem vinogradu je ležal kos granate, pokrit z rjo in prstjo. Kje je sedaj človeška kri, kje so kosti? Veliki, rdeči šopki cvetočih breskev so stali po pobočju, tudi češnje so že brstele. Iz daljave, izza holma so gledale čiprese. Bele hiše; nova trta jih je ovijala že četrto leto.

Irma je strmela pred se. Dva zaljubljenca sta se bila na samotni nekje obla, zdajci nista opazila, da sta zopet med ljudmi. Njuni duši sta bili omamljeni od solnčne nedelje, od lepote cvetočih breskev in od dehtenja zemlje. Irmi je skrivnostno gorelo v dnu zenic.

"Prva avstrijska bojna črta." Na obeh straneh ceste je bilo videti po pobočju vijugaste vrtnice, napoli zasute, porasle s travo. Emil je bil v vojni; radi trpkih doživetij ga je zanimalo vse, kar je spominjalo nanjo.

"Tam je bila prva italijanska črta," je pokazal Lenart. On ni poznal groze vojne morije; imel je drugačne grenkoste spomine na tiste dni.

"Stati na mestu bi bilo tisti

čas nevarno," je pomislila Irma in postala na gladki, beli cesti med nekdanjima bojnimima črtama. Zamislila je ob živi predstavi, kako brezštevne krogle predirajo njeno telo. "In vendar," je pomislila, "če bi v življenju ne sedeli in stali v izbi in v veži, v točilnici in v kleti, pred hišo in na verandi. Mize na vrtu so bile gosto zasedene. Ljudje so pili, peli, govorili vse križem; nekateri so razvili iz papirjev prigrizke, ki so jih bili prinesli s seboj. Steverjan je gorel v rdečem sijaju, pol Sabotina je ležala v senci.

Irmi je med potjo ni bilo več do smeha, a se je nenadoma predramila in razživila. "Čemu se vrtimo na istem mestu? Sem! Stopila je mimo vodnjaka, sedla na trato med dvema vinogradoma. "Emil, po vino!" In Lenartu, ki je ostal: "Čemu ne sedeš? Ne boš umrl."

Po slednji trpki zamišljenosti je postala Irma razuzdano vesela, kakor da hoče s tem zamamiti svojo notranjost, a le za nekaj hipov. Nato je bila vsakokrat ujedljivo grenka, dokler ni izbruhala vsega, kar je blodilo njeno dušo. Lenart jo je poznal. Bal se je, da jim ne pokvari izleta.

"Kaj si tako težkega mislila po poti?"

Irma je pogledala v gole veje drevesa ob hiši, kakor da razmišlja, ali naj pove. Lenartovo vprašanje ji je dobro delo.

"O ljubezni sem mislila." Lenart je legel na trebuh, se oprl na komolce. Njegov koščeni obraz se je zresnil.

"O ljubezni se lahko misli," je dejal, "a o nji se ne govori."

"Zakaj bi prav o ljubezni ne govorili?" se je razburila Irma. "O vseh neumnostih lahko, le o ljubezni ne." Čez hip molkal: "Nisem mislila samo o ljubezni, tudi o tebi... o sebi..."

To je Lenart vedel, a je molčal. S prsti je kopal trato, da se je prikazala rjava zemlja. Irma je bila razdražena.

"Zakaj zdaj molčiš?"

"Kaj naj govorim?" je hotel reči, a ni dejal ničesar. Želel je, da bi se Irma izgovorila in umirila. Lenartov ravnodušni molk jo je dražil še bolj. Za hip je gledala v gručo ljudi na cesti, nato se je trepetaje obrnila do njega.

"Sramotno za žensko, boš dejal, a ti me siliš, da govorim. Ali si videl ona dva na cesti? Pred ljudmi sta se objela, ker se imata rada..."

"Mar hočeš, da tudi jaz tebe?" je vprašal Lenart smeje. Irma ga je pogledala tako, da mu je smeh onemel in da se je zresnil. "Prava ljubezen se ne izraža v objemih in v besedah, ampak v dejanjih."

"Kje so tvoja dejanja?" je rekla Irma tiše, da bi je ne slišali ljudje. "Izbegavaš mi. Nihče ne ve, kaj misliš in čutiš, če si tega sploh zmožen..."

Lenart je sedel znova, gledal v suho travo, iz katere so poga-

njala prva, svetlozelena stebelca, jo trgali in metal na kup. "Ne sanjam, živim. Kar pride — pride. Saj te ljubim." To besedo mu je bilo vselej zopet izreči. "Nikogar na svetu nisem do danes imel tako rad. Toda čim, da imaš rajši ti mene nego jaz tebe. Človek ne izbira sam svojih nagnjenj."

Irmine ustnice so trepetale. Njene oči so gledale skozi pol zaprte trepalnice, prodirale so globoko. Ljubezen, s srdom posmešana, ji je sijala iz njih.

"Kdor ljubi močnejše, je na slabšem. In to se mi upaš reči v obraz?"

"Zakaj bi tajil? Če govorimo že o ljubezni, ne varajmo se!"

"Tvoja ljubezen je torej za me nekaka miloščina?"

Irma se je užalila.

Lenart ji ni utegnil odgovoriti. Emil se je vrnil z vinom in tremi kozarci. Hodil je dolgo, v točilnici se je trlo ljudi. Irmi je bila njegova odsotnost ljuba, vendar ga je zbolela: "Po smrti bomo poslali." Nato: "Prinesi kruha!"

Lenart je gledal v sonce, ki se je vse zlato razlivalo po obokih. Vrhovi cipres nad Steverjanom so se rahlo nagibali v vetru. Pozabil je bil že, kaj ga je vprašala Irma. V srcu je nosil dvom; zdaj je prilika hanesla, da ga lahko izreče.

(Dalje prihodnjič.)

POŠTNA UPRAVA

želi valod vojnih razmer smanjiti delo in samodejno preurediti naloge. Vsa naslov v večjih mestih ima namreč sedaj še posebno izročilo, ki plemenito povi, v katero kraju so naslovni nahaja.

Naslovite v bodoče vsa pisma:

PROSVETA
2857 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Illinois

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino in eni naročniki. List Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali družino \$2.50 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri avtorizaciji \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varnika, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je v vsaki lastnici in gotovo je v vsaki družini potrebno, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$2.50	Za Člone in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.50	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.50	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.50	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.50	4 tednika in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evrope je \$2.00

Isposlajte spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v glavnici in si naročite Prosveto. List, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družina št. _____
Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjega članov moje družine:

2) _____ Čl. družina št. _____
3) _____ Čl. družina št. _____
4) _____ Čl. družina št. _____
5) _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

LEAD-LEASE FOOD EXPORTS	
PERCENTAGE OF OUR SUPPLY EXPORTED	
JANUARY - MARCH 1943	
ALL MEATS	AVAILABLE FOR U.S. ARMED FORCES AND CIVILIANS
ALL MEATS	100%
ALL MEAT PRODUCTS	100%
BUTTER	100%
CHEESE	100%
EGGS	100%
FISH, FISHES AND CRUSTACEANS	100%
CANNED FRUITS, VEGETABLES	100%
DRIED FRUITS	100%
DRIED BEANS AND PEAS	100%

EACH SYMBOL REPRESENTS 10% OF SUPPLY